

Valmennuksen tukijärjestelmät ja kriteerit 2015 - 2016

Suomen Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö / HUY

1. Yleiset lähtökohdat

Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikön (HUY) tavoitteena on parantaa suomalaisen huippu-urheilun yhteistyötä, osaamista, menestystä ja arvostusta yhdessä urheilijoiden, joukkueiden ja lajien kanssa. Toiminnan lähtökohtana ovat suomalaisen huippu-urheilun yhteiset strategiset tavoitteet: kansainvälinen menestys, korkeatasoinen osaaminen ja arvostettu urheilu.

Toiminnan keskiössä on urheilija. Urheilija- ja lajikohtaisesti rakennetun tukijärjestelmän ja tukitoimintojen tavoitteena on mahdollistaa ammattimainen valmentautuminen, motivoida urheilijaa ja hänen valmennustiimiään ja parantaa huippu-urheilun toimintaedellytyksiä kohti parempaa kansainvälistä menestystä.

Huippu-urheiluyksikkö vastaa suomalaisen huippu-urheilun (mukaan lukien vammaishuippu-urheilu) kokonaismenestyksestä ja – johtamisesta. Toimintaa johdetaan Huippu-urheiluyksikön huippuvaiheen ohjelman, urheiluakatemiaohjelman ja/tai osaamishjelman kautta. Lajit vastaavat lajinsa valmennuksesta, kehittämisestä ja kansainvälisestä tuloksenteosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämä suora valtionapu lajiliitoille on perustuki, jossa huippu-urheiluun käytettävällä osuudella lähtökohtaisesti katetaan liiton valmennusjärjestelmän kehittämiseen ja perusmaajoukkuetoimintaan liittyvät kulut. OKM:n asettamat valtionapukriteerit edellyttävät, että lajiliitto neuvottelee ja sopii lajiliiton vuoden 2015 valtionavustuksen käytöstä huippu-urheilun osalta HUY:n kanssa.

Huippu-urheiluyksikön tehtävä on tukea lajien huippu-urheilutoimintaa tehostamalla ja urheilijakohtaisesti räätälöimällä talous-, osaamis- ja olosuhderessurssien avulla. Tukijärjestelmä rakentuu urheilija- ja lajikohtaisesti ja ulottuu urheilijan polun kaikkiin vaiheisiin. Resursoinnin kokonaisratkaisu suunnitellaan lajin ja Huippu-urheiluyksikön yhteistyönä. Tukitoimintojen on

tarkoitus luoda lajien urheilijoille kansainvälisen tason edellytykset menestykseen johtavaan valmennukseen.

Pääsääntöisesti urheilijoiden ja maajoukkueiden valmentautumisen resursointi tapahtuu lajiliiton valmennusjärjestelmän kautta. Joissakin tapauksissa huippuvaiheen urheilijaa ja hänen valmentajaansa voidaan tukea ja auttaa suoraan Huippu-urheiluyksikön asiantuntijoiden toimesta.

Huippu-urheiluyksikön resurssiohjaukseen liittyy kiinteästi myös vastuu resursoinnin valinnoista, priorisoinnista, toiminnan seuraamisesta ja tuloksista. Lajiliitto vastaa lajinsa huippu-urheilustrategiasta, joka ilmaisee liiton tahtotilan, panostuksen ja suunnitelman huippu-urheilun kehittämiseen.

Valmennuksen tukijärjestelmä perustuu kokonaisvaltaiseen tarveharkintaan, avoimeen päätösten perusteluun, läpinäkyvyyteen, urheilija- ja lajikohtaiseen pitkäjänteisyyteen ja jatkuvaan seurantaan.

Valmennustukipäätöksissä arvioidaan urheilijoiden ohella kokonaisvaltaisesti lajien huippu-urheilutoimintaa seuraavien osa-alueiden kautta huomioiden urheilija- ja lajikohtaiset vuosiraportit 2014 ja suunnitelmat 2015 (LOMAKKEET A ja B) sekä olympiadin perustietolomake (LOMAKE C):

- 1) Lajin huippu-urheilukulttuuri, sen kehittyminen ja huippu-urheilumenestys 2008-2014
- 2) Lajin huippu-urheilun visio ja siitä johdetut tavoitteet v. 2016, toimenpiteet sekä huippu-urheilun asema suhteessa muuhun toimintaan
- 3) Lajin asema kansainvälisesti ja kansallisesti (mm. menestys, edustukset, kilpailut Suomessa, kv-vaikuttaminen)
- 4) Lajin a) huippu-urheilijat b) potentiaaliset urheilijat sekä c) keskeiset valmentajat (mm. osaaminen, kv-kokemus)
- 5) Lajin Huippu-urheilutoiminnan budjetti ja muut (osaamis/olosuhde) resurssit (mm. valmennuskeskus- ja akatemiayhteistyö, asiantuntijat)
- 6) Lajin keskeiset menestystekijät v. 2013-2016 (Millä toimenpiteillä voitetaan mitaleja?)
- 7) Olympia- ja paralympialajeissa menestysennuste kohti Rioa 2016, ei-olympialajeissa lajin MM-kisoihin
- 8) Lajin ja HUY:n sopimat toimenpiteet huippu-urheilun kehittämiseksi
- 9) Lajin ja HUY:n lajiryhmävastaavan arviot tehtyjen toimenpiteiden tuloksista (vaikutukset, onnistumiset / epäonnistumiset)

Tukipäätöksiä tehdään kolmen kategorian lajeissa. Lajikategoriat ja niiden kriteerit päätetään ja määritellään tarkemmin erikseen.

Yhteistä tekemistä ohjaavat sopimukset

1. HUY:n ja liiton välinen yhteistyö- ja tukisopimus, jossa:

- a. Määritellään HUY:n ja Liiton välisen yhteistyön sisältö
- b. Sovitaan HUY:n Liitolle myöntämien huippu-urheilutukien käytöstä
- c. Sovitaan OKM:n Liitolle myöntämien huippu-urheilun valtionavustusten käytöstä

2. Urheilijan valmennustukisopimus

Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikön (valmennustuella valitsema urheilija, lajiliitto ja HUY allekirjoittavat huipulle tähtäävän urheilijan harjoittelua tukevan sopimuksen

3. Olympiavalmentajasopimus

HUY:n huippu-urheilutukea saavan lajiliiton nimetty Olympiavalmentaja ja/tai apurahaurheilijan henkilökohtainen valmentaja, lajiliitto ja HUY allekirjoittavat Olympiavalmentajan/ apurahaurheilijan henkilökohtaisen valmentajan yhteistyösopimuksen

2. Tukimuodot

Urheilijoille

Tavoitteena on mahdollistaa tarveharkintainen ja kansainvälisen tason valmentautumisen tuki urheilijoille, jotka sitoutuvat pitkäjänteiseen ammattimaiseen valmentautumiseen ja joilla arvioidaan olevan menestymismahdollisuuksia tulevissa urheilun kansainvälisissä arvokilpailuissa. Arvioinnissa huomioidaan lajien erityispiirteet, kansainvälinen arvostus ja taso sekä kilpailuihin osallistuvien maiden ja urheilijoiden määrä.

Urheilijoiden henkilökohtainen taloudellinen tuki koostuu:

1) OKM:n myöntämästä valtion verottomasta urheilija-apurahasta

Urheilija-apuraha on tarkoitettu urheilijan peruselämän kulujen (asuminen, ruoka, ym.) resursointiin. Apurahoja on kolme: 20.000 €:n, 10.000 €:n ja 5.000 €:n apuraha. Huippu-urheiluyksikkö tekee esitykset apurahoista OKM:lle. Apurahakriteerit ja valmisteluprosessi määritellään erikseen OKM:n hakuohjeissa (löytyy OKM:n sivuilta www.minedu.fi). Hakuohjeita päivitetään/uudistetaan OKM:n ja Huippu-urheiluyksikön yhteistyöllä. Pääsääntöisesti apurahoja myönnetään kaksi kertaa vuodessa (kesä- ja talvilajit).

2) *HUY:n myöntämästä yksilötuesta*

Huippu-urheiluyksikön suoraa yksilöllistä taloudellista tukea voivat saada kansainvälistä menestystä tai välitöntä menetyspotentiaalia omaavat urheilijat. Tuki on urheilijakohtainen ja se suunnataan pääsääntöisesti lajiliiton kautta. **Lähtökohtaisesti OKM:n myöntämää urheilija-apurahaa saavat urheilijat ovat myös HUY:n yksilötuen piirissä.**

Tuki kohdistuu kansainvälisen tason valmentautumisratkaisuihin syntyneiden kulujen korvaamiseen. Huippu-urheiluyksikön myöntämän tuen edellytyksenä on lajiliiton oma panostus urheilijan valmentautumiskuluihin HUY:n ja lajin yhdessä sopimalla tavalla. Tukiratkaisut suunnitellaan yhdessä huippu-urheiluyksikön lajiryhmävastaavan, lajin valmennusjohdon, urheilijan ja valmentajan kesken. Tuen suuruus perustuu urheilijakohtaiseen tarveharkintaan ottaen huomioon lajin erityisvaatimukset.

HUY:n yksilötukiurheilijoille (olympia- ja ei-olympialajit) katetaan lähtökohtaisesti **Olympiakomitean terveystakuutus, jonka arvo on noin 2.000 €/vuosi.**

Sekä OKM:n myöntämän urheilija-apurahan että HUY:n myöntämän yksilötuen saannin edellytyksenä on **HUY:n urheilijasopimusten allekirjoitukset** (kolmikantasopimus urheilijan, lajiliiton ja HUY:n välillä).

OKM:n myöntämien urheilija-apurahojen sekä HUY:n myöntämien yksilötukien kriteerit:

- 1) Tarkoitettu ehdottomalla kansainvälisellä huipulla oleville yksilölajien urheilijoille. Arvioinnin perustana on se, että urheilija on sijoittunut viimeisimmissä lajinsa arvokilpailuissa (lähtökohtaisesti olympialaiset/paralympialaiset ja MM-kilpailut) mitali- tai finaalisijalle. Harkinnan mukaan huomioidaan myös edeltävän vuoden arvokilpailumenestys sekä muu kansainvälinen menestys.
- 2) Edellytyksenä on urheilijan sitoutuminen uskottavaan ja huippu-urheilukriteerit täyttävään valmentautumiseen Rion olympialaisiin/paralympialaisiin tai ei-olympialajeissa lajinsa MM-kilpailuihin.
- 3) Voidaan myöntää myös sellaisille urheilijoille, jotka ovat menestyneet kansainvälisissä arvokilpailuissa tai tasoltaan vastaavissa muissa kilpailuissa ja jotka arvioidaan tulevaisuuden arvokilpailujen mitaliehdokkaiksi.
- 4) Voidaan myöntää myös urheilu-uransa nousujohteisessa kehitysvaiheessa oleville erityisen lahjakkaille nuorille urheilijoille, jotka arvioidaan potentiaalisiksi tulevaisuuden aikuisten arvokilpailumenestyjiksi. Arvioinnissa huomioidaan urheilijan nuorten arvokilpailumenestys, muu kansainvälinen kilpailumenestys sekä valmentautumisen kokonaisuus.

Lajiliitoille

Lajiliitot voivat saada huippu-urheilutukea (osaamis-, olosuhde- ja taloudelliset resurssit). Tuki on tarkoitettu lajin huippu-urheilujärjestelmän ja maajoukkue toiminnan tehostamiseen ”investointilogiikan” periaatteella valituissa lajeissa:

- jotka pystyvät tekemään **kansainvälistä huipputulosta** ja joissa HUY:n tuella on **vaikuttavuutta**
- joissa voidaan uskottavasti **edelleen kehittää** huippu-urheilukulttuuria kohti kv. tuloksia
- joissa tavoitellaan selkeää ja **uskottavaa rytminmuutosta**
- joissa tavoitellaan **yhteistyötä ja jatkuvan kehittymisen toimintatapaa**

Lajiliittojen huippu-urheilutukea voidaan myöntää:

- 1) Kansainvälistä menestyspotentiaalia omaavien palloilu- ja yksilölajien maajoukkueiden toiminnan tehostamiseen ja kehittämiseen
- 2) Lajin olympia/päävalmentajan, nuorten olympiavalmentajan (NOV), lähellä kansainvälistä tasoa olevien urheilijoiden tai joukkueiden, osaamisen kehittämisen, erilaisten kehitys- tai talenttiohjelmien sekä urheiluakatemiavalmentajien palkka- ja muihin kuluihin
- 3) Tarveharkintaiseen kehittämistukeen

Maajoukkueiden toiminnan taloudellinen tuki suuntautuu suoraan maajoukkueen valmentautumisen tehostamiseen (kotimaan ja ulkomaan leirit, asiantuntijapalvelut, valmentaja, välineet, kilpailut, jne.). Valmentautumisen tuki kohdistuu suoraan kansainvälisen tason valmentautumISRatkaisuista syntyneiden kulujen korvaamiseen.

Tukiratkaisut suunnitellaan yhdessä Huippu-urheiluyksikön lajiryhmävastaavan ja lajin valmennusjohdon kesken. Tuen suuruus perustuu laji- ja maajoukkuekohtaiseen tarveharkintaan ottaen huomioon lajin erityisvaatimukset.

Huippu-urheiluyksikkö (Osaamisohjelma) voi edellisten lisäksi käyttää erityistä huippu-urheilun tarveharkintaista kehittämistukea valmentajien ja asiantuntijoiden osaamisen, välineiden, menetelmien ja kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen sekä urheilija-, laji- ja lajiryhmäkohtaisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Lajiliitot eivät hae kehittämistukia erikseen, vaan tukiratkaisut suunnitellaan yhdessä Huippu-urheiluyksikön lajiryhmävastaavan, Osaamisohjelman ja muiden asiantuntijoiden ja lajin valmennusjohdon kesken.

3. Osaamis- ja asiantuntijatuki

Valtakunnallista huippu-urheilun osaamisverkostoa rakennetaan ja vahvistetaan Huippu-urheiluyksikön johdolla. Kokonaisuuteen kuuluu KIHU:n lisäksi myös muut huippu-urheilun tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaa toteuttavat tutkimus- ja koulutustahot, yliopistot, liikuntalääketieteen keskuskeskukset, valmennuskeskukset sekä muut osaamisverkoston toimijat.

HUY:n lajiryhmävastaavat

Lajiryhmävastaavat ovat kokeneita valmennuksen ja valmennuksen johtamisen ammattilaisia, joilla on korkean tason osaamista kansainvälisestä huippu-urheilusta. Lajiryhmävastaavat ovat lajien ja urheilijoiden tukena kaikissa valmennusprosessin vaiheissa; toiminnan suunnittelussa, resurssien valmistelussa, tavoitteen asettelussa, toteutuksessa, seurannassa ja analysoinnissa. Toimintamalliin kuuluu myös kriittinen valmennusvastaavien sparraus, jolla pyritään jatkuvaan kehittymiseen ja erinomaisuuden tavoitteluun.

Lajiryhmävastaavien kautta eri lajien huippu-osaaminen välittyy toisille lajeille ja urheilijoille. Jatkuva lajiryhmän sisäinen ja lajiryhmien välinen systemaattisesti johdettu vuorovaikutus ja tiedon jakaminen mahdollistavat suomalaisen huippu-urheiluosaamisen kehittymisen ja hyödyntämisen paremman menestyksen saavuttamiseksi.

Lajiryhmävastaava johtaa 4-8 lajin lajiryhmää. Joukkuepallolajien ohjelmaa johtaa HUY:n joukkuepelien vastuuvallmentaja.

Asiantuntijatoiminta

Osallistuvan asiantuntijatoiminnan tavoitteena on tarjota paras ja viimeisin tieto, osaaminen ja tuki urheilijoiden, valmentajien ja lajien käyttöön. Toimintatapana on auttaa, osallistua, sparrata, jakaa tietoa, haastaa ja kehittyä yhdessä.

Huippu-urheilun asiantuntijat ovat huippuammattilaisia omilla alueillaan lajivalmennuksen tukena. Asiantuntija-alueita ovat mm.; urheilulääketiede, fysioterapia, yleistaitavuus ja tukilihaksiston harjoittaminen, ravintovalmennus, psyykinen valmennus, urheilijoiden ja valmentajien kokonaisvaltainen huomioiminen (elämänhallinta, talous-, ura-, vakuutus-, verotus-, eläke-, media-, yritys yhteistyö-, ym. palvelut), valmennuksen biomekaniikka ja fysiologia, välinekehitys, urheiluteknologia, tutkimus- ja kehittämistoiminta ja urheilun johtaminen.

Huippu-urheiluyksikön asiantuntijat (mukaan lukien KIHUn asiantuntijat) ja johdetut asiantuntija- ja osaamisverkostot ovat urheilijoiden, valittujen lajien ja muun huippu-urheilun verkoston toimijoiden ympärivuotisessa käytössä HUY:n kolmen ohjelman (akatemia-, huippuvaihe- ja osaamisohjelma) koordinoimina. Huippuvaiheen urheilijoiden asiantuntijatoimintaa johdetaan lajiryhmävastaavien toimesta asiantuntijatoiminnan mallin mukaisesti.

Urheiluakatemiaverkoston asiantuntijapalvelut kohdistuvat laajempaan joukkoon urheilijan polun eri vaiheissa olevia urheilijoita. Verkoston asiantuntijoiden käyttö ja saatavuus määritellään akatemiakohtaisesti Huippu-urheiluyksikön Urheiluakatemiaohjelman antamien peruslinjausten mukaisesti.

Valmennusosaamisen kehittäminen

Huippu-urheiluyksikön johtaman valmentajien osaamisen, valmentajuuden vahvistamisen ja lajien kehitysohjelmien asiantuntemus on lajien tukena omien koulutustarpeiden ja prosessien toteutuksessa sekä lajien huippu-urheilujärjestelmien kehittämisessä.

Tavoitteena on suomalaisen valmennusosaamisen kehittämiseen tarvittavien rakenteiden ja toimintojen uudistaminen, suunnittelu, kehittäminen ja toteutus osana suomalaisen huippu-urheilun osaamisen vahvistamista. Pohjana kehittämistyölle on kokonaisvaltainen yhteinen suomalaisen valmennusosaamisen malli, joka ohjaa toimintaa käytännössä ja auttaa osaamisen kehittämisessä. Keskeistä on koko urheilijan polun huomioiminen valmentajan polun rakentamisessa.

Vuonna 2015 tavoitteet ovat valmennusosaamisen verkoston kehittäminen, yhteisten linjausten jalkauttaminen lajien valmennusprosesseihin, koulutusten sisältöjen ja toimintatapojen edelleen kehittäminen, joukkuepelien valmennusosaamisen kehittäminen, valmennusosaamisen ja valmentajuuden arvioinnin ja seurannan toimintatapojen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistäminen sekä kansainvälisen yhteistyön syventäminen.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (KIHU)

KIHU:n osaaminen ja asiantuntemus ovat tukiurheilijoiden ja valittujen lajien käytössä valmennuksen tehostamisessa yhdessä (HUY, KIHU, laji) sovittavalla tavalla. Toiminta koordinoidaan lajiryhmävastaavien kautta. KIHU:n asiantuntijat toimivat lähellä urheilun arkea.

Huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämistoiminnan painopistealueet johdetaan urheilijan polun eri vaiheiden tarpeista ja menestystekijöistä. Valitut tutkimus- ja kehittämisprojektit auttavat suoraan keskeisten lajien urheilijoita, joukkueita ja valmennusta sekä huippu-urheiluverkoston osaamistarpeita. Lisäksi

Urheiluakatemit

Urheiluakatemiaverkoston valtakunnallisesta johtamisesta ja kehittämisestä vastaa Huippu-urheiluyksikön Urheiluakatemiaohjelma. Ohjelman asiantuntijat ovat lajien ja akatemioiden apuna lasten ja nuorten valmennuksen, seurojen valmennuksen, opiskelun ja valmennuksen yhdistämisen, akatemiavalmentajien työn ohjauksen ja kokonaisresursoinnin kehittämisessä.

Urheiluakatemioiden taloudellinen tuki koostuu lajivalmentajien, yleisvalmentajien, valmennuskoordinaattoreiden, akatemiakoordinaattoreiden ja asiantuntijoiden palkka- tai kehittämistuesta. Tuki on akatemia- ja lajikohtainen. Tuki on tarkoitettu akatemiaympäristössä toimivien henkilöiden päätoimisuuden ja osaamisen vahvistamiseen. Tuen suuruus ja suuntaaminen ratkaistaan Huippu-urheiluyksikön, lajin ja kunkin urheiluakatemian yhteisen suunnittelun ja sitoutumisen perusteella. Huippu-urheiluyksikön mahdollisen suoran taloudellisen tuen lisäksi OKM jakaa avustuksia akatemiatoiminnan koordinaatioon ja asiantuntijatoimintaan, jossa Huippu-urheiluyksikkö toimii OKM:n asiantuntijatahona ja lausunnon antajana tukipäätösten valmisteluvaiheessa. OKM jakaa avustuksia myös akatemiaverkoston liikuntapaikkarakentamiseen ja seurojen valmennustoimintaan.

Valtakunnalliset valmennuskeskukset

Huippu-urheiluyksikkö johtaa ja koordinoi valtakunnallisten valmennuskeskusten (Kuortane, Pajulahti, Vierumäki, Vuokatti, Lappi ja Eerikkilä) keskinäistä yhteistyötä, roolitusta, osaamisen ja olosuhteiden kehittämistä ja lajiyhteistyötä.

Valmennuskeskukset osallistuvat yhteistyölajiensa valmennuksen ja koulutuksen toteuttamiseen ja kehittämiseen. Tavoitteena on strateginen kumppanuus. Jokaisella valmennuskeskuksella on lisäksi erityinen valtakunnallinen osaamisen kehittämistehtävä, joka määräytyy Huippu-urheiluyksikön ohjauksessa. Valmennuskeskusten osaaminen ja asiantuntemus on urheilijoiden ja lajien käytössä yhdessä (HUY., laji, valmennuskeskus) sovittavalla tavalla.

Liikuntalääketieteen keskuksset

Liikuntalääketieteen keskuksissa on monipuolista alan osaamista. Keskuksset toimivat yhteistyössä Huippu-urheiluyksikön kanssa. Yhdessä pyritään varmistamaan, että keskusten asiantuntemus on huippu-vaiheen urheilijoiden välittömässä käytössä ja että asiantuntemus kehittyy huippu-urheilun vaatimusten mukaisesti. Samalla keskusten asiantuntijapalvelut ovat urheiluakatemiaverkoston urheilijoiden saavutettavissa yhteisesti sovittavalla tavalla.

Liikuntalääketieteen keskuksilla on lisäksi tehtävänä Huippu-urheiluyksikön ohjauksessa kehittää urheilijan terveydenhuollon konseptia ja vastata sen jakamisesta koko verkostoon.

4. Olosuhteiden käyttötuki

Huippu-urheiluyksikkö johtaa huippu-urheilun olosuhdetyötä. Työhön kuuluu olosuhteiden ja niiden käytettävyyden kehittäminen.

Urheiluakatemiaverkosto

Urheiluakatemiaverkosto kattaa useimpien lajien laadukkaan valmennuksen vaatimat olosuhteet kasvukeskuksissa seutukuntineen. Akatemiaverkoston olosuhteet ovat valittujen akatemiaurheilijoiden vapaassa käytössä yhdessä laaditun toimintamallin mukaisesti. Harjoitteluolosuhteita, -välineitä ja laitteita sekä niiden käytettävyyttä kehitetään jatkuvasti.

Valtakunnalliset valmennuskeskukset

Huippu-vaiheen valituille urheilijoille ja valmentajille rakennetaan valtakunnallisten valmennuskeskusten harjoittelu-, asumis-, testaus- ja palautumisolosuhteiden sekä ravintolapalveluiden käyttöoikeus. Toimintamalli sovitaan Huippu-urheiluyksikön, lajien ja valmennuskeskusten kesken.

KIHU ja liikuntalääketieteen keskuksset

Huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämisyksiköillä on erilaisia valmennukseen liittyviä olosuhteita ja laitteita. Tavoitteena on, että huippuvaiheen valituilla urheilijoilla on mahdollisuus käyttää yksiköiden olosuhteita Huippu-urheiluyksikön johdolla. Harjoitteluolosuhteita, -välineitä ja laitteita sekä niiden käytettävyyttä kehitetään jatkuvasti.